

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

22 De alijs modis, quibus iudex potest in iudicio procedere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

& alios, in cap. Nouit, de iudicij, debet esse etna; sed secundum Abbatem in cap. Nouit citato, sufficit, vt sit bina, & hoc est verius: quia secundum ordinem à Christo Domino constitutum. *Matth. 18.* in illis verbis; (si peccauerit in te frater tuus,) ex quo loco canones denuntiatione Canoniam induxerunt, non requiritur, vt crimen denunciatur Ecclesie, id est, Prælato, vt frater peccans ter moneatur, sed his, nimirum semel priuatim, & secreto, inter te, & ipsam solum, secundo coram vno, vel duobus testibus;

Dubium sextum, Quis possit denunciare per denuntiationem iudicalem; Bart. vt citat Iul. Clarus responder non posse denunciare, nisi eos qui possunt accusare, sed teste Iul. Claro, hæc regula Bartoli communiter reiectur, nam ij, quos ad denunciandum sicut deputat, vt plurimum sunt personæ viles, & cuiuscunque sortis, qui secundum ius civile accusare aliqui non possunt. Dicendum igitur est, Si loquamur de denuntiatione quæ fit in foro seculari, satis est, si fiat per aduocatos, & syndicos fiscales ad id deputatos, etiam si secundum ius civile aliqui accusare non possent. Item etiam admittitur denuntiatio facta à quocunque alio priuato, etiam si talis sit, vt secundum leges accusare non possit: quia ad hanc denuntiationem à quocunque priuato potest, ex consuetudine procedit, deinde index ex suo officio per inquisitionem contra reos. Si autem denuntiatio fit facta per partem læsam siue offensam, petentem, quod sua interest, admittitur, etiam si facta per seruum, vel per filium, vel subditum. Si verò loquamur de denuntiatione quæ fit in foro Ecclesiastico, etiam admittitur à quocunque fiat, & à quocunque priuato potest.

Dubium septimum, Quæ delicta possint denunciari? Respondetur si loquamur de denuntiatione iudicali, quæ fit in foro seculari per syndicos fiscales, tunc secundum ius civile, non est denuntiatio, nisi de delictis notoriis, *l. Ea quidem. C. De accusationibus*, sed ex consuetudine huiusmodi publici officiales possunt, & debent denunciare quæcunque delicta, quæ possunt in iudicio exteriori probari, quamuis notoria non sint: immò solent puniri priuatione officij, si non denuntient. Item si denuntiatio fiat in foro seculari per quemcunque alium priuatum, possunt ex consuetudine denunciari quæcunque crimina, quæ in eo iudicio exteriori probari queunt. Si verò denuntiatio fiat in foro Ecclesiastico, aliquando fit etiam per procuratores, & syndicos fiscales, & isti possunt denunciare quæcunque crimina, quæ in eo foro probari queunt. Aliquando verò fit per alias personas priuatas, veluti quando sunt denuntiationes generales, & tunc etiam ea omnia delicta, quæ possunt in eo foro probari, denunciari queunt.

Dubium octauum, An in denuntiatione sit seruanda solennitas iuris, quæ seruanda debet in accusatione? Respondetur Iul. Clarus loco citato q. 7. nu. 12. ex communi sententia denuntiatotes non obligari ad se subscribendam ad pronam rationis subeandam, sed tantummodo deferre in scriptis suam denuntiationem; aut ipsi met narant eam notario, qui ipsis dictantibus redigit illam in scripta. At verò alie solennitates solent seruari, nimirum expressio criminis, & malefactoris, & loci, & temporis, quo perpetratum est crimen.

Dubium nonum, Quomodo denunciatio, quæ dicitur Evangelica, nimirum ea, quæ delictum deferretur ad Prælatum, vt patrem, ob priuatam peccatoris penitentiam, & emendationem; & de qua loquitur Christus Dominus, *Matth. 18.* illis verbis: (Si peccauerit in te frater tuus, &c.) transeat in denuntiationem iudicalem? Respondetur, Certum est nunquam transire in iudicalem, quæ fit in foro seculari, quoniam per illa verba Christi Domini; Dic Ecclesie, certum est, apud omnes intelligi Prælatum Ecclesie, non iudicem secularem. Vnde Evangelica denuntiatio non potest transire in iudicalem, quæ fiat coram iudice seculari, & ita denuntiationes, quæ fiunt coram iudice seculari, vt supra diximus, nullam precedentem monitionem, aut denuntiationem Evangelicam requirunt. Tota difficultas est, an possit transire in iudicalem, quæ fit in foro Ecclesiastico coram Prælato Ecclesie, & quomodo possit transire.

Antonius de Butrio, vt cum citat Abbas in ca. Nouit, de iudicij, sentit, Evangelicam depunctionem nunquam transire in iudicalem. Ait. n. fratrem peccantem prius esse secreto corripiendum; q. si resiquerit, non esse vitra procedendum: si minus, esse corripiendum coram vno, aut duobus testibus, qui similiter delictum nouerint; q. si contulerit, non esse deferendum ad Prælatum; si minus denuntiandum esse Prælato: non, inquit, vt puniat, nec vt contra ipsum in iudicio procedat, sed vt tanquam pater, fratrem possit facilius, & commodius corrigere, habet enim Prælatum in proprio plura, & efficaciora remedia ad corrigendum peccantem, quam quicunque alius priuatus; & ideo potest efficacius fratrem exhortari ad penitentiam, & efficacius pro eo orare, & curare, & alij ipso facto, sententiam excommunicationem generaliter ferre; nimirum vt quæcunque in hoc, vel illo peccato mortali extiterit, Sacramento Eucharistie ablineat, & à factis, alioqui ipso facto, sententiam excommunicationis incurrat. Hæc Antonius ille ex Abbate. At verò communis est sententia, Evangelicam denuntiationem posse transire in iudicalem: ita vt Prælatum Ecclesie possit contra denuntiatum procedere in iudicio, eum excommunicando specialiter, & puniendo priuatione officij, & beneficij. Sic Innoc. Hostiensis, Andreas, Abbas in cap. Nouit, de iudicij. Transit autem Evangelica denuntiatio in iudicalem hoc modo. Prius enim frater peccans corripitur secreto, vt respiciat quo respiciente, non vitra proceditur: si verò non resipuerit, corripitur secundo coram vno, vel duobus testibus, qui delictum nouerint; quod si se emendauerit, non deferretur ad Prælatum; si minus, denuntiatur Prælato, qui prius tanquam pater, secreto monet, & curat, vt frater emendetur; quo emendato, non vitra procedit; si minus, fit transitus ad iudicalem denuntiationem: nam tunc crimen denunciatur Prælato tanquam iudici, & Prælatum tanquam index incipit procedere per inquisitionem contra eum, excommunicando, nisi intra certum tempus à peccato desistat. Et quia excommunicatio dignus est priuatione officij, & beneficij, priuat eum officio, & beneficio, si in excommunicationem incidit: ex quo fit, vt denuntiatio Evangelica transeat in iudicalem, non quidem directo & primario, sed per consequentiam, vt dicit Abbas loco citato. Quo verò ordine Evangelica denuntiatio fieri debeat, & à quibus personis, & de quibus delictis, non est huius loci, sed de his tractatum est supra in quarto præcepto decalogi.

De alijs modis quibus index potest in iudicio procedere.

CAPVT XXII.

PRÆTER tres predictos modos procedendi in iudicio, sunt etiam alij, inter quos vnus est, quo procedit index ob malefactorem deprehensum in flagranti delicto: tunc enim certum est apud omnes, posse iudicem inquirere contra eum, accipiendo testes, & informationes. Sed difficultas est.

Primo, an hæc sola deprehensio faciat plenam probationem; q. est querere, an sola si sufficiat, non solum ad examinandum, & interrogandum, & etiam torquendum, vt reus delictum confiteatur, sed etiam ad condemnandum reum. Respondetur non facere plenam probationem ad reum condemnandum, sed facere semiplenam probationem ad reum torquendum. Et hanc esse communem opinionem testatur Iul. Clar. *l. s. receptarij sententiarum in practica criminali q. 8. n. 2.*

Secunda difficultas est, an hæc sola deprehensio sufficiat ad executionem pœnæ statim faciendam? Respondetur, non sufficere, quia vt diximus, non est probatio, sed sufficere ad examinandum, & interrogandum deprehensum, vt si fateatur crimen, statim fiat contra eum executio pœnæ; si verò neget statim ducatur ad torturam absq. alio processu. Hæc Iul. Clarus loco citato.

Tertia difficultas est, an in aliquibus casibus hæc sola deprehensio sufficiat ad executionem pœnæ? Respondet

Iulius

Iulius Clarus *questio citata, num. 2.* in grauibus delictis, & pœnis grauibus imponendis non sufficere; at verò sufficere ex consuetudine in delictis leuibus. Vnde deprehensi in furto vuarum per officiales rectorum cum vis ad colulum appensis, solent per ciuitatem deferri: sic etiam deprehensi cum armis prohibitis, solent statim ad palatium Iudicis, vel carcerem duci, & compelli ad soluendam personam. Hæc tamen fieri solent, quando deprehensæ personæ sunt viles, vulgares, aut populares, non tamen si sint nobiles aut honestæ.

Quarta difficultas est, An reo deprehensò in flagranti delicto, debeat dari copia indiciorum, vel informationum, quæ sunt contra eum, & terminus ad se defendendum? Respondet Iulius Clarus *questione citata, num. 4.* id fieri debere, quando pœnæ, quibus est reus puniendus, sunt graues, nimirum capitales, non verò cum sint leues.

Quinta difficultas est, an requiratur sententia in scriptis à Iudice suscripta ad executionem pœnæ contra reum sic deprehensum? Respondetur requiri, vt docet Iul. Clarus *ibidem*.

Alius modus procedendi in iudicio est per euidentiã criminis, nimirum quando notorium est crimen, & notorius est malefactor: tunc enim certum est apud omnes posse iudicem procedere contra malefactorem vsque ad executionem sententiæ contra eum, nam in eo casu euidentiã criminis & malefactoris est loco accusatoris, cap. euidentiã, de accusatio. Vnde statim iudex ex officio suo recipit informationes & testes, & tribus vel duobus testibus deponentibus contra reum, procedit statim ad condemnandum eum. Si quæras, quod crimen in hoc casu dicatur notorium? Respondetur esse illud, quod in iure dicitur notorium per euidentiã facti, & est illud, quod nulla tergiversatione cæleri potest, eo quod factum sit coram populo, vicinia, loco, vel collegio, vel coram maiori parte populi, viciniae, loci, vel collegij. Difficultas est, an ad hoc, vt crimen dicatur in hoc proposito notorium, satis sit, factum ipsi esse notorium, nimirum quod Titius interfecerit Caium, an verò etiam requiratur, vt sint etiam notoriæ ipsæ qualitates facti, hoc est, quod nulla sit defensio aut excusatio, qua possit Titius suum factum tergiversari, fieri enim potest, vt Titius Caium occiderit ad sui defensionem, vel quod aliqui Caius impune occidi potuerit. Respondet Iulius Clarus *questio. 9. num. 3.* requiri videlicet, vt ipsæ qualitates facti sint notoriæ, & hanc ait esse communem sententiam.

Dubium est, an si crimen sit notorium, occultus tamen malefactor, vt puta; in via iacet homo interfectus, vel constat, domum cuiuspiam esse direptam, vel igni exustam, vel libellum infamatorium esse diuulgatum, & penitus ignoratur, quis occiderit, aut domum diriperit, vel combussit, vel librum scripserit, possit iudex procedere per inquisitionem, generaliter interrogando quis illud delictum commiserit? hoc dubium resoluitur *supra Cap. 15.*

Alius modus procedendi in iudicio est per querelam ab aliquo portectam contra reum? Hic modus procedendi ex consuetudine, successit loco accusationis. Differit tamen ab accusatione, quod in accusatione ex iure requiritur sollemnis libellus, & inscriptio, siue subscriptio accusatoris, vt supra diximus; at in querela, libellus non porrigitur, sed simpliciter sit quædam scriptura, quæ iudici datur loco libelli, in qua continetur nomen accusatoris, & accusati, & iudicis, & criminis commissi, & quo loco, anno, mense, & die commissum crimen fuerit, & exprimitur etiam dies, in quo ipsa scriptura querelæ porrigitur.

Notandum est, Primo per querelam portectam ab aliquo duplitem in iudicio procedi. Primo, ita vt querela sit loco accusationis, & tunc ea porrigitur iudici per scripturam supradictam.

Secundò, ita vt querela non sit loco accusationis, sed loco diffamationis, quæ, sicut diffamatio, aperit viam iudici ad procedendum ex officio suo per inquisitionem contra reum, nimirum ad testes, & informationes recipiendas cõ-

tra reum. Iulius Clarus *lib. 3. receptarum sententiarum in Practica criminali, quest. 10. num. 1.*

Notandum secundò, huiusmodi querelam aliquando fieri nudis verbis, item aliquando porrigi à procuratoribus, seu syndicis fiscalibus deputatis à fisco, qui ex officio suo denunciant, petunt, & instant, vt iudices contra delinquentes inquirent: aliquando verò porrigi ab aliquo officiali, siue ministro, ab ipsis iudicibus deputato, qui loci partis, vel syndici fiscalis denuntiat, petit, & instat, vt iudex contra delinquentes inquireat, nam iudex in quocunque casu, quo potest, ex officio suo procedere per inquisitionem, potest etiam creare, & constituere fiscalem, qui denunciet, petat, & instet contra delinquentes loco accusatoris. Aliquando etiam exhibetur querela à quocunque alio priuato, qui in iudicio comparens sua sponte denuntiat, & subministrat testes, & indicia, vt iudex ex officio suo inquireat cõtra reos. Hæc Iul. Clar. *q. citata. n. 3.* Alius modus procedendi in iudicio est per indicia, quæ sunt contra reum. Sed quoniam indicia speciales habent difficultates de hoc modo procedendi, agemus *infra. c. 26. vbi de iudiciis cõtra reu tractabimus.*

Alia dubia circa Iudicem diluuntur.

CAPVT XXIII.

DVIVM, An iudex possit, & debeat condemnare eum, qui secundum allegata, & probata conuictus est reus criminis, quem tamen ipso certo nouit ex priuata scientia esse innocentem? quod est querere, An iudex in iudicando debeat sequi scientiam, quam habet ex allegatis, & probatis in iudicio, an vero priuatam suam notitiam quam habet? Hoc dubium resoluitur, cum de quinto præcepto Decalogi ageremus.

Dubium secundum, An iudex exercendo officium iustitiæ, possit licitè aliquid accipere, an verò teneatur ad restitutionem eorum omnium, quæ accipit à litigantibus.

Primo est notandum, ad quatuor reduci quæcunque iudex solet accipere à litigantibus. Alia enim dicuntur stipendium pro officio exercendo. Alia dicuntur expensæ pro suo labore, & sumptibus, quos facit in exercendo officio. Alia dicuntur munera, quæ offeruntur quasi aliqua ratione debita à litigantibus. Alia dicuntur xenia.

Secundò est notandum munera in iure dici sportulas, olim autem sportulæ dicebantur quæcunque vel in cibo, vel in pecunia dari solebant à magnatibus his, qui officij gratia eos essent comitati, vel domi eos salutaissent. Sed in præsentia sportulæ dicuntur quæcunque munera, vel in cibo, vel in pecunia consistentia, quæ dari solent iudicibus à litigantibus vltra stipendium ipsi debitum. Xenia verò dicuntur quæcunque dari solent iudicibus ad esum, vel potum pertinentia. Vnde dicuntur esculenta, vel poculenta, quæ intra paucos dies consumi possunt, & solent, hoc est, intra duos, vel tres, vel ad summum intra decem dies; nam infra hunc numerum dies communiter dici solent pauci. Olim xenia dicebantur munera, quæ dari solebant hospitibus, quæ ad esum, & potum pertinebant.

Tertiò est notandum, aliter esse dicendum de iudicibus secularibus, & Ecclesiasticis, & aliter de Ordinariis, aliter verò de iudicibus delegatis.

His prænotatis, licet aliquorum fuerit opinio, esse simoniam, accipere aliquid tanquam pretium pro officio iustitiæ exercendo: magis tamen recepta est opinio, quæ asserit nullum esse simoniæ vitium ex natura rei, nisi quando officium iudicis est spirituale, aut spiritualibus annexum. Immo etiam si sit spirituale officium, pretium accipere pro obligatione qua iudex se obligat ad officium obeundum, liberum est ab omni labe simoniæ, vt explicuimus in tract. De simonia, quia tunc iudex non vendit opus sui officij, vel iustitiæ, sed locat operam suam, & obligationem personalem ad tempus pro officio iudicis exercendo. Item in iudice seculari aliquid accipere pro officio exercendo, non est simonia, quia iudicis opus exercere, est quid personale, quod fit ex industria, labore, studio, & perita iudicis,